

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Firat University Journal of Social Science
Cilt: 14, Sayı: 2, Sayfa: 185-195, ELAZIĞ-2004

KİTAP OKUMA ALIŞKANLIĞINA İLİŞKİN BİR TUTUM ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ

Validity and Reliability of an Attitude Scale Towards Reading Habit

Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ

*Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü. Elazığ.
ngomleksiz@firat.edu.tr*

Özet

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığına ilişkin görüş ve tutumlarını ölçecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Bunun için önce 67 maddelik beşli Likert tipi “Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçek geliştirilirken ilgili literatürden, öğrenci görüşlerinden ve uzman yargısından yararlanılmıştır. Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde okuyan 197 öğrenciden elde edilen veriler faktör analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, 21’i olumlu, 9’u olumsuz toplam 30 madde seçilmiş ve ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu belirtmek mümkündür. Ölçeğin KMO değeri .83, Bartlett testi ise 2202,200 olarak bulunmuştur. Ölçek tek boyutlu bir ölçek olup, öğrencilerin kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin özelliklerini ölçmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tutum Ölçeği, Okuma Alışkanlığı, Geçerlik, Güvenirlik

Abstract

In this study it was aimed to develop a valid and reliable Likert type attitude scale to measure the ideas and attitudes of the students towards reading habits. For that aim a 67-item “Attitude Scale on Reading Habit” was developed. While developing the scale, related literature was searched, students’ opinions were asked and experts’ ideas were benefited. The data obtained from 197 students studying at the Education Faculty of Fırat University were evaluated by using factor analysis. The data were analyzed and evaluated by using factor analysis. In statistical analysis 30 items were chosen for the second analysis. There are 21 positive, 9 negative attitude items in the scale. Cronbach Alpha reliability coefficient of the scale was found as .88. This result shows that the scale is a reliable scale. KMO value of the scale was found as .83, Bartlett’s test was determined as 2202,200.

Key Words: Attitude Scale, Reading Habit, Validity, Reliability

GİRİŞ

Teknoloji ve ekonomi alanında sürekli ve yoğun bir şekilde yaşanan gelişmeler insanların yeni bakış açıları geliştirmelerini, yeni değer yargılarına, yeni alışkanlıklara ve anlayışlara sahip olmalarını gerektirmektedir. Bunun yanı sıra, değişen koşullara uyum sağlayabilecek bireyler yetiştirme ayrı bir önem kazanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, bireylerin entelektüel açıdan yeterli düzeye getirilmesi ve bu entelektüel birikimin toplumun yararına sunulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bilgi artışının her birkaç yılda bir katlanarak arttığı göz önünde bulundurulursa, bu yeterliklerin sadece okuldaki öğrenim aracılığıyla kazandırılmayacağı açık olarak görülmektedir. “Bilgi birikiminin neredeyse geometrik diziler halinde arttığı günümüzde okul öğrenimini tamamlamak yetersiz kalmaktadır. Bu noktada kişinin ve toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasında yaşam boyu kişisel eğitim gündeme gelmektedir” (Evcilioğlu, 1995: 42). Okulun bu ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalması yeni alternatiflerin ve öğrenme kanallarının ortaya çıkmasını sağlıyor. Bunun oluşumunda hızla gelişen teknolojinin önemi yadsınmaz. Bilgiye ulaşma alternatiflerinin çoğalması ve bu alternatiflerden yararlanma kolaylıkları, öğrenmeyi sınıfın duvarları dışına çıkarmaktadır.

Kitap Okuma Alışkanlığı Kazanmanın Yeri ve Önemi

Yaşam boyu kişisel eğitim ile okul dışında öğrenmenin devam etmesi ve bireyin entelektüel yönünün geliştirilmesinde okumanın önemli bir yeri vardır. Okuma “yazılı ve yazısız kaynaklar, okuyucu ve çevrenin karşılıklı etkileşimi sonucu oluşan anlam kurma sürecidir” (Akyol, 1997: 26). Entelektüel becerileri gelişmiş bireylerin yanı sıra, alışlagelmiş durumların dışına çıkan ve farklı düşünebilen yaratıcı bireyler yetiştirmek de önemli bir olgu olarak görülmektedir. Örgün eğitimin sınırları içerisine sıkıştırılmış bireylerin yaratıcılık yetilerinin geliştirilmesi de öğrenmenin okul sıralarının dışına çıkarılmasıyla mümkündür.

Doğuştan gelen, çeşitli nedenlerle köreltilmiş olsa bile, yaşam deneyimleri ve özel programlarla yeniden kazanılabilen, güdülebilen ve geliştirilebilen bir yeti olan yaratıcılık (San, 1990: 145-146) okuma becerisinin geliştirilmesiyle ivme kazanır. Şüphesiz bilgi kaynakları arasında kitaplar önemli bir yere sahiptir. Kitaplar bilgi sağlamanın yanı sıra, insanın tüm duygularına hitap etmektedir (Balat, 2002: 41). Okuma teknoloji çağının değişen dünyasında yeni bilgilerle başa çıkmada herkes için önemlidir. Bunun önemi ve gerekliliği her geçen yıl artmaya devam edecektir. Ancak buna rağmen, okumayı bilen ama yeterli düzeyde okumayanların sayısı da artmaktadır (Sangkaeo, 1999).

Kitap okumanın bu denli önem ve yararına rağmen, kitap okumaya karşı istenilen düzeyde ilginin sağlanamadığı da gözlenmektedir. Nitekim, üniversite öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı üzerine yapılan bir araştırmada, öğrencilerin sadece %5'inin boş zamanlarını kütüphanelerde değerlendirdiği, ders dışı kitap okuyanların oranının ise sadece %26 olduğu belirlenmiştir (Esgin ve Karadağ, 2000: 21). Benzer sonuç Gömleksiz ve Telo (2003) tarafından Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma ile de belirlenmiştir. Araştırmada öğrencilerin üniversite kütüphanesini yeterli düzeyde kullanmadıkları ortaya konmuştur. 1999 yılında İstanbul'da lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada da okumama nedeni olarak, deneklerin % 30.3'ü televizyonun kitap okumaktan uzaklaştırdığını, % 19.7'si okul eğitiminde okuma alışkanlığının verilmediğini, % 15.6'sı geçim koşullarının ağır olmasını, % 10.3'ü kitapların pahalı olduğunu ifade etmekte iken, % 4.0'ü de okuyan insanlara değer verilmemesi şeklinde görüş belirtmişlerdir (Cumhuriyet, 22 Ocak 1999, s.3).

Kitap okuma alışkanlığının yeterli düzeyde olmadığına ilişkin bir başka araştırma ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma ile öğrencilerin sadece % 21.6'sının kitap okuma alışkanlığına sahip oldukları belirlenmiştir (www.po.metu.edu.tr/buhafta/bh505.html-52k,2000). Bir başka araştırmaya göre de ülkemizde 1997 yılında üniversite ve liseleri bitirenlerin sayısı dört kat artmasına rağmen, kitap okuyanların sayısı 1965'te % 27, 1980'de % 5.7, 1990'da % 2.5, 1997'de % 3.5 olarak belirlenmiş ve kitap okuyanların sayısı 1965'deki oranın onda birine gerilediği ortaya konmuştur (Özen, 1998: 574). Saracaloğlu, Bozkurt ve Serin (2003) tarafından 9 Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde okuyan öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada da öğrencilerin yarısından fazlasının yeterli düzeyde kitap okuma konusunda kendilerini yeterli görmedikleri belirlenmiştir. Araştırma kapsamında bulunan öğrencilerin sadece beşte biri kitap okuma konusunda kendilerini yeterli görmüşlerdir. Kitap okumama nedenleri arasında televizyon seyretme, arkadaşlarla sohbet etme, kitap fiyatlarının yüksek oluşu, derslerden vakit bulamama ve yorgun olma gibi gerekçeler öne sürülmüştür.

Kitap okuyan bir toplum olmama nedenleri arasında, kitap okuyan değil, konuşan bir toplum olma, yeterli düzeyde kütüphanelerin bulunmaması, bulunanlarda da yeterli sayıda kitapların olmaması, elektronik iletişim araçlarının daha çekici olması gibi nedenler sıralanabilir (Sangkaeo, 1999).

Kitap okuma alışkanlığının eğitim sistemindeki uygulamalarla doğrudan ilişkisi bulunduğunu belirtmek mümkündür. Öğrencileri ezbere yönelten bir anlayışta kitap okuma alışkanlığının geliştirilmesi mümkün görülmemektedir. Araştırmacı ve

sorgulayıcı, öğrenci merkezli eğitim sistemi öğrencilerde okuma alışkanlığını geliştirebilmektedir. Öğrenci hem araştırma yeteneğini geliştirebilmekte hem de gerek kendisini gerekse ülkeyi ilgilendiren olayları sorgulayabilmekte ve olaylara eleştirel yaklaşabilmektedir.

Bu durumda toplumda okuma alışkanlığından ziyade, okumama alışkanlığının daha yaygın olduğu söylenebilir. Kitap okuma alışkanlığını kazandırma ve bu beceriyi geliştirmenin tek yolu sürekli okumaktır. Bu anlamda kitap okuma alışkanlığı küçük yaşlarda geliştirilebilir (Collins, 1996; Sangkaeo, 1999).

Bu noktada okulların öğrencilere kitap okuma alışkanlığını ne düzeyde kazandırıp kazandırmadığı sorgulanmalıdır. Sorun okullarda yürütülen eğitim programlarında mıdır yoksa bu programları uygulayan öğretmenler ve okul yöneticilerinde midir? Okuyan ve dolayısıyla düşünen insan nasıl yetiştirilecektir? “Temel Eğitim Okulları Türkçe Programı” incelendiğinde programın okuma alışkanlığını kazandırmayı hedeflediği ve bu durumu desteklediği görülmektedir. Adı geçen programda 16 kez amaç olarak okuma ve okuma alışkanlığına ilişkin etkinlikler üzerinde durulmaktadır. 5-6 yerde de ‘günlük gazeteleri ve haftalık ya da aylık dergileri okuma alışkanlığı kazandırmak’, ‘düzeyine uygun yararlı kitapları seçebilmek’, ‘kitaplardan yararlanabilmek’ ifadeleri geçmektedir (MEB, 1981). Bu durum, en azından program düzeyinde kitap okuma alışkanlığını kazandırmanın hedeflendiğini göstermektedir. Ancak uygulamaya bakıldığında programda hedeflenen amaçlara yeterli düzeyde ulaşamadığı görülmektedir.

Okullarımız okur-yazar yetiştirmekte, ancak okuyan insan yetiştirmemektedir. Burada sorun programdan ziyade, yöntemin uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle okuma alışkanlığının kazandırılmasında önemli bir kademe olan ilköğretimin birinci kademesinde sınıf öğretmenleri yöntemi bilmelerine rağmen, öğrencileri erken okutma veya geç kalma endişesi veya diğer öğretmenlerin sınıfları ile rekabet gibi nedenlerle kendilerine göre yöntemin çeşitli aşamalarında değişik uygulamalara girmekteler ve bunun sonucunda da çocuğun hızlı, doğru ve anlamlı okuma becerisi kazanması yeteneğini geliştirmesi, öğrencinin yaşamının sonraki yıllarına sarkmaktadır. Oysa ilköğretim okullarında ilkokuma-yazma öğretiminde kullanılan ve cümle öğretiminden başlatılarak kelime, hece, harf (ses)’in kavratılması aşamalarını içerene çözümlene yöntemi ile de hızlı, doğru ve anlamlı okuma becerisi kazandırılabilir. Bu yöntemin okuma becerisini kazandırmada önemli bir yeri vardır (Evcilioğlu, 1995: 42).

Öğrencilere ders kitaplarındaki bilgileri ezberletmek ve onlardan kitaplarda yazılanları birebir anlatmalarını istemek, onları kitaptan nefret ettirmek gibi bir yanlışa sürüklüyor ve kitap okuma sevgisini kazandırmıyor. Bu nedenle “ders kitaplarındaki

bilgileri ezberleme yerine, çeşitli yazılı kaynaklardan okuma, araştırma, inceleme, not alma, rapor hazırlama, tartışma ve değerlendirme gibi aktif metot ve tekniklere başvurulması sağlanarak” (Tekişik, 1999: 3) öğrencilere öğrenmenin ve kitap sevgisi kazandırmanın yolları öğretilmelidir. Ezberciliğin olmadığı, bağımsız düşünebilen ve yaratıcı yeteneklerini geliştirmiş bireyler yetiştirmek ancak bu tür yöntemlerin denenmesi ve uygulanmasıyla mümkün hale gelecektir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin duyuşsal özelliklerini, kitap okumaya yönelik tutumlarını, düşünce ve görüşlerini ölçebilecek güvenilir ve geçerli bir araç geliştirmektir.

Sınırlılıklar

Araştırma kapsadığı alan ve yararlandığı veriler bakımından aşağıda belirtilen boyutlarla sınırlandırılmıştır:

- 1- Öğrencilerinin kitap okumaya ilişkin duyuşsal özelliklerini ölçmek amacıyla geliştirilen duyuşsal alan tutum ölçeği ve
- 2- Araştırma kapsamında bulundurulan 197 öğrenci görüşü ile sınırlandırılmıştır.

Sayıtlar

Araştırma yürütülürken aşağıda belirtilen sayıtlardan hareket edilmiştir:

- 1- Araştırma kapsamında bulunan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığına ait tutum ölçeğindeki cümlelere verdikleri cevaplar kendi düşünce ve tutumlarını doğru bir şekilde yansıtmaktadır.
- 2- Öğrencilerin kitap okumaya ilişkin duyuşsal özelliklerini ölçmek amacıyla hazırlanan ölçek, araştırmanın amacına hizmet edecek niteliktedir.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2002-2003 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem adı geçen fakültenin her bölümünden birer sınıf olmak üzere, toplam beş sınıfta bulunan 197 öğrenciden oluşmaktadır.

Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Ölçek geliştirme çalışmaları bir kaç aşamadan oluşmuştur. Önce Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kitap okumaya ilişkin duyuş ve düşüncelerinin

alınmasıyla başlanmış ve ortaya konan genel tutum, duygu ve görüşler doğrultusunda 70 tutum cümlesinden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunda toplanan 70 tutum cümlesi aynı üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki öğretim üyeleri ile Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyelerinin görüş ve değerlendirmelerine sunulmuştur. Uzmanlar tarafından incelenerek değerlendirilen ölçekten, gelen öneriler doğrultusunda 8 madde çıkarılmış, bazı maddeler yeniden ele alınarak düzenlenmiş ve ölçeğin ilk proto-tip haline son şekli verilmiştir. Böylece ortaya çıkan ilk proto-tip ölçek 67 maddeden oluşmuştur. Ölçek 5'li Likert tipindedir. Ölçek geçerlik ve güvenilirlik analizleri için 197 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanmıştır. Ölçekteki seçenekler Kesinlikle Katılıyorum, Katılıyorum, Kısmen Katılıyorum, Katılmıyorum ve Hiç Katılmıyorum biçiminde sıralanmış ve öğrencilerden, kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin, bu görüşler arasında kendilerine en uygun olan birini seçmeleri istenmiştir.

Ölçekte bulunan maddelerin 38'i olumlu, 25'i olumsuz tutum ve düşünceleri yansıtmaktadır. Olumlu ifadeli maddeler "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneğinden başlayarak 5, 4, 3, 2, 1 şeklinde puanlanırken, olumsuz ifadeli maddeler ters yönde işleyecek şekilde 1, 2, 3, 4, 5 olarak puanlanmıştır. Olumlu ve olumsuz tutum maddelerine verilen cevapların farklı bir puanlama ile değerlendirilmesinin nedeni; Likert tipi tutum ölçeklerinde tutumların maddelere verilen puanların toplamı ile hesaplanmasından kaynaklanmaktadır. Kitap okuma alışkanlığına ilişkin ölçek yukarıda belirtilen çalışma grubuna uygulanarak geçerli ve güvenilir bir araç geliştirilmeye çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Öğrencilerden derlenen veriler bilgisayar paket program SPSS 10.0 (Statistical Package for Social Sciences) kullanılarak analiz edilmiştir. İlgili literatür, uzman kanısı ve öğrenci görüşlerinden yararlanılarak oluşturulan 67 maddelik ölçeğin faktöryel geçerliği için faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla, faktör analizi yöntemlerinden döndürülmemiş ve asal eksenlere göre döndürülmüş (varimax rotated) temel bileşenler analizinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre faktör yükü 0.35 ve 0.35'den büyük olanlar ikinci analiz için seçilmiş ve toplam 30 madde işler durumda gözükmiştir. Ayrıca, ölçeğin geçerliğini belirlemek için de bu yöntemlerden ve uzman kanısından yararlanılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutum ölçeğinin yapı geçerliğinin belirlenmesi için faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizi ile ölçeğin yapısının tanımlanması ve yapı

geçerliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ölçeğe ilişkin yapılan faktör analizi işlemleri sonucunda elde edilen 30 maddenin birbirinden bağımsız anlamlı faktörlere ayrılıp ayrılmadığının belirlenmesi amacıyla asal eksenlere göre döndürülmüş temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Yapılan faktör analizi işlemlerinin sonucunda 6 faktör belirlenmiştir. Faktör analizine göre 7 madde 1. faktörde, 4 madde 2. faktörde, 4 madde 3. faktörde, 3 madde 4. faktörde, 4 madde 5. faktörde, 8 madde ise 6. faktörde toplanmıştır. Bu faktörlere anlamlı isimler verilmeye çalışılmıştır. Buna göre 1.faktör “Sevgi”, 2.faktör “Alışkanlık”, 3.faktör “Gereklilik”, 4.faktör “İstek”, 5.faktör ise “Etki”, 6.faktör ise “Yarar” başlığı altında toplanmıştır. Sonuç olarak geliştirilen ölçek, 21’i olumlu, 9’u olumsuz olmak üzere 30 tutum cümlesinden oluşmaktadır. Sevgi alt boyutunda bulunan tutum cümlelerinin 4’ü olumsuz, 3’ü olumlu, alışkanlık alt boyutundakilerin 2’si olumlu, 2’si olumsuz, gereklilik alt boyutunda bulunanların 3’ü olumsuz, 1’i olumlu, istek alt boyutundakilerin 3’ü olumlu, etki alt boyutundakilerin 4’ü olumlu, yarar alt boyutunda bulunan cümlelerin ise 8’i de olumlu cümledir. Tablo 1’de kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutum ölçeğinde bulunan maddelere ait her bir faktör ve bunlara yüklenen faktör yükleri bulunmaktadır.

Tablo 1’deki bulgular incelendiğinde tutum ölçeğinin faktör yüklerinin 0.36 ile 0.63 arasında değiştiği görülmektedir. Her bir alt bölümün faktör yükleri ayrı ayrı incelendiğinde, Faktör 1’in faktör yüklerinin 0.36 ile 0.54, Faktör 2’nin faktör yüklerinin 0.42 ile 0.63, Faktör 3’ün faktör yüklerinin 0.39 ile 0.53, Faktör 4’ün faktör yüklerinin 0.41 ile 0.48, Faktör 5’in faktör yüklerinin 0.39 ile 0.60, Faktör 6’nın faktör yüklerinin ise 0.46 ile 0.59 arasında değiştiği görülmektedir.

Ölçeğin uygulanması ile elde edilen puanların güvenilirliği Cronbach Alpha güvenilirlik formülü uygulanarak hesaplanmıştır. Cronbach Alpha, ölçeğin güvenilirliği belirlenirken, ölçeğin tümü ve her bir alt ölçek için iç tutarlık anlamında kullanılan bir güvenilirlik katsayısı hesaplama biçimidir. Buna göre yapılan güvenilirlik hesaplamalarında, ölçeğin tüm olarak Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .88 olarak belirlenmiştir. Bu sonuca göre ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Ölçeğin bütün olarak güvenilirlik analizinin yanı sıra, ölçekte bulunan altı alt boyutun her birinin de güvenilirliği ayrı ayrı hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 1: Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeğinin Asal Eksenlere Göre Döndürülmüş Temel Bileşenler Analiz Yöntemindeki Maddelerin Faktör Yükleri

Madde No	Madde Çeşidi	Faktör 1 (Sevgi)	Faktör 2 (Alışkanlık)	Faktör 3 (Gereklilik)	Faktör 4 (İstek)	Faktör 5 (Etki)	Faktör 6 (Yarar)
1	-	0.36					
3	-	0.54					
5	-	0.50					
6	-	0.49					
8	+	0.47					
16	+	0.51					
20	+	0.41					
2	-		0.42				
7	-		0.53				
18	+		0.63				
27	+		0.42				
4	-			0.45			
9	-			0.42			
11	+			0.53			
13	-			0.39			
10	+				0.47		
12	+				0.41		
29	+				0.48		
14	+					0.39	
17	+					0.60	
25	+					0.49	
30	+					0.44	
15	+						0.49
19	+						0.55
21	+						0.54
22	+						0.54
23	+						0.59
24	+						0.50
26	+						0.51
28	+						0.46

*+ : Olumlu cümleler - : Olumsuz cümleler

Tablo 2: Kitap Okula Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeğinin Alt Boyutlarına Göre Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayıları

Alt Boyutlar	Madde No'lar	Güvenirlilik Katsayıları
1 (Sevgi)	1, 3, 5, 6, 8, 16, 20	.78
2 (Alışkanlık)	2, 7, 18, 27	.73
3 (Gereklilik)	4, 9, 11, 13	.72
4 (İstek)	10, 12, 29	.70
5 (Etki)	14, 17, 25, 30	.75
6 (Yarar)	15, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 28	.79

Tablo 2'deki bulgular incelendiğinde ölçeğe ilişkin alt boyutların Cronbach Alpha güvenilirlik katsayılarının .70 ile .79 arasında değiştiği görülmektedir. Bu bulgular ölçeğin her bir alt boyutunun güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tutum ölçeğinde bulunan 67 maddeye ilişkin ilk analiz sonuçlarına göre KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri .74, Bartlett Testi 4628,171 olarak bulunmuştur. Yapılan analiz sonucunda işler durumda bulunan 30 madde için tekrar faktör analizi işlemleri yapılmıştır. İkinci analiz sonucunda KMO 0.83, Bartlett test ise 2202,200 şeklinde bulunmuştur. Buna göre Bartlett testinin sonucu 0.05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bartlett testine göre değişkenler arasında bir korelasyon bulunmakta ve faktör analizi bu değişkenlere uygulanmaktadır.

Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise .88 şeklinde belirlenmiştir. İlk analizde işler görünen bütün maddeler ikinci analizde de işler durumda görünmüştür. Her iki analizde de faktör yükleri .35 ve .35'in üzerinde olan maddeler kullanılmıştır.

30 maddeden oluşan bu tutum ölçeğinde alınabilecek en yüksek puan 150, en düşük puan ise 30 olmaktadır. Ölçekte alınan en yüksek puan 150 (282), en düşük puan ise 58 (179) olmuştur. Bu çalışmada kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutum ölçeğinde puan ortalaması 127,83 (237,50) olarak bulunmuştur.

SONUÇ

Bu çalışma ile Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarını ilişkin duyuşsal özelliklerini ölçebilecek ve kitap okumaya yönelik görüş ve düşüncelerini ortaya koyabilecek bir ölçek geliştirilmiştir. İlgili literatür, öğrenci görüşleri ve uzman yargısı sonucunda ilk olarak 38'i olumlu, 25'i olumsuz toplam 67 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. 67 maddeden oluşan ölçek ilk analiz işlemleri için 197 öğrenciye uygulanmış, faktör yükü .35 ve .35'in üstünde olan maddeler işler durumda kabul edilerek ikinci analiz için seçilmiştir. Ölçek, 21'i olumlu, 9'u olumsuz olmak üzere 30 maddeden oluşmaktadır. Asal eksenlere göre döndürülmüş temel bileşenler analizi sonuçlarına göre ölçek, altı alt boyuttan oluşan bir ölçektir. Ölçeğin bütün olarak alpha güvenilirlik katsayısı 0.88 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğe ait altı alt boyutun Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları sırasıyla .78, .73, .72, .70, .75, .79 şeklinde bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar ölçeğin gerek bütün olarak, gerekse alt boyutlar açısından güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymaktadır.

İlk analiz sonuçlarına göre ölçeğin KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri 0.74, Bartlett testi 4628,171 olarak bulunmuştur. İlk analiz işleminden önce ölçekte 38'i olumlu, 25'i de olumsuz olmak üzere toplam 67 tutum

cümlesi bulunmaktaydı. İlk analiz sonucunda 30 madde işler durumda bulunmuştur. İşler halde bulunan 30 madde için ayrıca bir kez daha faktör analizi işlemleri yapılmıştır. İkinci analizde KMO değeri 0.83, Bartlett test ise 2202,200 olarak bulunmuştur. Buna göre Bartlett testinin sonucu 0.05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bartlett testine göre değişkenler arasında bir korelasyon bulunmakta ve faktör analizi bu değişkenlere uygulanmaktadır. Ölçeğin bütün olarak Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.88 şeklinde bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akyol, H.** (1997). Okuma ve Prensipleri. Çağdaş Eğitim. Yıl:22, Sayı:233, Haziran 1997, 26-279.
- Balat, U.G.** (2002). Çocuk-Kitap İlişkisi ve Çocukların Düzeylerine Uygun Kitap Seçimi. Yaşadıkça Eğitim. Sayı: 74-75, 41-44.
- Collins, N. D.** (1996). Motivating Low Performing Adolescent Readers. ERIC ED396265.
- Cumhuriyet Gazetesi.** 22 Ocak 1999, s.3.
- Esgin, A., Karadağ, Ö.** (2000). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı. Popüler Bilim. Eylül 2000, 19-23.
- Evcilioğlu, İ.** (1995). Okuma İlgileri Güdüsü ve Alışkanlığını Geliştirme. Çağdaş Eğitim.Yıl:20, Sayı: 216, Aralık 1995. 42-44.
- Gömlüksiz, M. N., Telo, A.** (2003). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlığı (Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi, 15-17 Mayıs 2003. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, İzmir.
- MEB.** (1981). Tebliğler Dergisi, 22.09.1981.Temel Eğitim Okulları Türkçe Programı. Sayı: 2098. Ankara.
- Özen, F.** (1998). "Türkiye'de Okuma Alışkanlığı ve Öğretmenin Sorumluluğu". Eğitim Sen Demokratik Eğitim Kurultayı, 2-6 Şubat 1998. 571-590. Ankara: Volkan Matbaası.
- San, İ.** (1990). "Resim-İş Öğretiminde Yaratıcılık", Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları, 10-11 Mayıs 1990. Ankara: TED Yayınları.
- Sangkaeo, S.** (1999). Reading Habit Promotion in ASEAN Libraries. 65. IFLA Council and General Konferansı'nda Sunulan Bildiri. 20 - 28 Ağustos 1999, Bangkok, Tayland.<http://www.ifla.org/IV/ifla65/papers/091-114e.htm>.(Erişim Tarihi Aralık,2003).
- Saracaloğlu, A. S., Bozkurt, N. ve Serin, O.** (2003). Üniversite Öğrencilerinin Okuma İlgileri ve Okuma Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler., Eğitim Araştırmaları. Yaz 2003, Yıl 4, Sayı 12, 149-157.
- Tekşık, H. H.** (1999). Okuyan Toplum Haline Nasıl Geliriz? Çağdaş Eğitim, Yıl: 24, Sayı: 253, Nisan 1999, 1-4.

EK – 1

Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, 23119 Elazığ

KİTAP OKUMA ALIŞKANLIĞINA İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ

Değerli Öğrenci,

Kitap okuma alışkanlığınıza ilişkin görüş ve düşüncelerinizi değerlendirmek amacıyla bir tutum ölçeği geliştirilmiştir. Kitap okuma alışkanlığı ile ilgili olarak bir görüş ve yargı bildiren aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Bu görüşlere ne ölçüde katıldığınızı veya katılmadığınızı sağ tarafta bulunan sütunda yanıt olarak verilen beş görüşten birini işaretleyerek (ilgili yere X işaretini yazarak) belirtiniz. Seçenekler “tamamen katılıyorum”, “katılıyorum”, “kısmen katılıyorum”, “katılmıyorum”, “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde verilmiştir. Lütfen duyu ve düşünceleriniz en iyi ifade ettiğini düşündüğünüz, kendinize en uygun seçeneği işaretleyiniz. Araştırmaya gösterdiğiniz katkı için teşekkürlerimi sunarım.

Kitap Okuma Alışkanlığı Tutum Ölçeğine İlişkin Tutum Maddeleri

Madde No	Tutum cümleleri	Seçenekler				
		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.	Kitap okumayı sevmiyorum.*	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Kitap okuma alışkanlığım yok.*	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Kitap okumanın sıkıcı olduğunu düşünüyorum.*	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Kitap okumayı gereksiz buluyorum.*	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Kitap okumaktan nefret ediyorum.*	☐	☐	☐	☐	☐
6.	İyi okuyamadığım için okumayı sevmiyorum.*	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Hiç kitap okumuyorum.*	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Boş zamanlarımda kitap okumak hoşuma gider.	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Okumanın öneminin yeterince kavranmadığı inancındayım.*	☐	☐	☐	☐	☐
10.	İyi bir okuyucu olabileceğime inanıyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Kitap okumayı gerekli buluyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Okuma kulüplerinin oluşturulmasını istiyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Gazete okumayı gereksiz buluyorum.*	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Gazetelerin etki alanının çok geniş olduğuna inanıyorum	☐	☐	☐	☐	☐
15.	Okuma duyguları ifade etme kolaylığı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
16.	Yabancı klasikleri okumayı seviyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
17.	Kitap okuma insanları ve dünyayı daha iyi anlamamızı etkiler.	☐	☐	☐	☐	☐
18.	Kitap okuma hızlı düşünme alışkanlığı kazandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
19.	Okuma zihinsel kapasitemizi artırır.	☐	☐	☐	☐	☐
20.	Türk klasiklerini okumayı seviyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
21.	Okuma hayal dünyamızı geliştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
22.	Okuma çok yönlü düşünme becerisi oluşturur.	☐	☐	☐	☐	☐
23.	Kitap okuma analiz, sentez ve yorumlama becerisini geliştirir.	☐	☐	☐	☐	☐
24.	Okuma bilmediğimiz dünyaların kapılarını açar.	☐	☐	☐	☐	☐
25.	Farklı tür kitaplar okumak hayata bakış açımızı etkiler.	☐	☐	☐	☐	☐
26.	Okuma sayesinde geçmişle günümüz arasında bağlantı kurabiliriz.	☐	☐	☐	☐	☐
27.	Gelişigüzel kitap okumam, kitap konusunda seçiciyim.	☐	☐	☐	☐	☐
28.	Okumanın vizyonumuzu geliştirebileceği inancındayım.	☐	☐	☐	☐	☐
29.	Kendime ait bir kitaplığımın olmasını istiyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
30.	Okuma becerisinin sınavlardaki başarıyı olumlu yönde etkilediğine inanıyorum	☐	☐	☐	☐	☐

* : Olumsuz tutum cümleleri

